

АСИСТЕНТ ВЧИТЕЛЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОСТОРІ КАНАДИ

Мета роботи полягає у висвітленні ролі та особливостей професії асистента вчителя у загальноосвітньому інклюзивному просторі Канади.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що на основі вивчення канадських наукових джерел та досліджень, здійснено аналіз особливості професії асистента педагога, виділено основні кваліфікаційні вимоги до роботи та компетентності якими має володіти асистент вчителя у процесі роботи з дітьми з особливими потребами. Виділено Асоціації асистентів вчителів, які відіграють вагомую роль у реалізації інклюзивного середовища у школах.

Методологічною основою статті є положення, що розкривають концептуальні підходи щодо досліджуваної проблематики. З метою визначення методології дослідження на базі матеріалів науково-методологічної інформації проведено аналіз принципів, підходів та методів вивчення зазначеної проблеми (аналіз, синтез, зіставлення, порівняння).

Висновки. Дослідження ролі асистента вчителя в Канаді має суттєве значення для змісту сучасної інклюзивної освіти, яка розвивається шляхом гуманізації та демократизації, соціалізації упроваджує принципи особистісно-орієнтованого навчання, індивідуального підходу та виховання майбутніх дітей, залучення дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивне середовище.

Ключові слова: асистент вчителя, інклюзивне середовище, діти з особливими освітніми потребами, парапрофесіонал, педагогічний супровід.

Постановка проблеми. Сучасна освіта у Канаді відрізняється своєю багатогранністю у кожній з провінцій. Навчання у цій країні – це унікальний процес, який враховує національні, територіальні та культурні особливості. За рахунок відмінної загальноосвітньої політики. Незмінним залишається лише вища мета освіти, а саме залучення до освітнього процесу усіх дітей, зокрема дітей з особливими потребами. З кожним роком враховуючи збільшення кількості таких учнів, освітні законодавчі акти Канади гарантують їх забезпечення відповідними навчальними потребами, програмами, ресурсами та підтримкою, що уможливорює участь школярів у академічному і громадському житті школи.

До гарантованої урядової опіки дітей з особливими потребами належить і введення додаткового педагогічного персоналу у навчальні заклади, якими, зокрема, є асистенти вчителів. «Асистент вчителя», «освітній асистент», «помічник учителя», «парапедагог», «парапрофесіонал» – це терміни, які позначають посаду допоміжного педагогічного працівника. На них покладається широке коло обов'язків, однак функції можуть мати суттєві відмінності в залежності від потреб дитини.

Оскільки якісна допомога вчителю у процесі навчання відіграє велику роль, сьогодні питання вивчення професійної готовності та аналізу ролі кваліфікованого працівника є надзвичайно важливим і актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У процесі дослідження ми вивчали законодавчі акти Канади, які регламентують роботу парапрофесіонала в закладах освіти, де разом із звичайними дітьми здобувають освіту особливі учні.

Зважаючи на актуальність теми, канадські науковці досліджують особливості, роль та процес підготовки асистентів вчителів, зокрема Д. Томсон (*Thompson D.*), Г. Томас (*Thomas G.*), М. Джієнгреко (*Giangreco M.*), М. Дойл (*Doyle M.*), Дж. Колінс (*Collins J.*), Н. Сімсо (*Simco N.*) Л. Зігель (*Siegel L.*), Х. Кремін (*Kremin H.*) та С. Ледіман (*Ladyman S.*).

Результати дослідження. Як показало наше вивчення, вперше професію помічника ввели у місті Мічиган у 1953 р. для виконання різних ролей в освітньому процесі. Їхня підтримка вчителям була надзвичайно важлива, неоціненна і значно збагатила освітній досвід дітей. Науковець Д. Томсон (*Thompson D.*) зазначає, що першочерговим завданням асистентів є виконувати головним чином обов'язки

помічника вчителя, але їхня роль еволюціонувала в ту, в якій вони забезпечують навчальні та пов'язані з цим процесом послуги учням під керівництвом шкільних фахівців [14, с. 1].

Як зазначають науковці Дж. Колінс (*Collins J.*), Н.Сімсо (*Simco N.*), поява помічника вчителя, як ключового члена освітньої професії у Канаді була найбільш помітною приблизно з 2000 року, хоча цю професію почали вводити ще до початку 1950-х років. Перш ніж розглянути місце рефлексії в роботі асистентів вчителів, важливо спочатку врахувати зміцнення цієї ролі, яка відбулася протягом останніх 25 років [2, с. 2].

Розвиток ролі асистента вчителя пов'язаний із запровадженням змін до «Закону про Освіту» Законопроектом №82 у 1980 році. Згідно з цим законопроектом шкільні ради в Канаді зобов'язані обслуговувати всіх дітей, включаючи тих, які мають особливі потреби. Після цього спочатку було визначено потребу в додатковому персоналі в школах для надання допомоги учням [7].

На сьогодні у документальних джерелах Федерації вчителів Канади зазначається, що асистенти – це категорія працівників, яких приймають на роботу безпосередньо керівники шкільних рад. Їхнім обов'язком є надавати допомогу учням, шкільним працівникам та шкільним радам. Ці обов'язки визначено в законі «Про вчителя» (*Teaching Profession Act*) [11].

Численні висновки науковців, які вивчали характер роботи і досвід таких працівників, свідчить, що зростає потреба у забезпеченні якісної підготовки та розробленні посадових інструкцій зазначеним працівникам. Зазначимо, що у статті 18 (1) закону «Про школу» провінції Британська Колумбія констатується, що шкільним радам дозволяється приймати на роботу осіб, які допомагатимуть учителям у провадженні навчального процесу. Ідеться про асистентів вчителів, які мають працювати під загальним керівництвом учителя або директора школи. Відповідно до закону та встановлених правил у провінціях Канади розробляються спеціальні положення, де викладено основні функціональні та посадові обов'язки цих осіб [10].

Досліджуючи особливості професії асистента вчителя в Канаді визначаємо основні вимоги до їхньої кваліфікації:

1. Особа, яка працюватиме асистентом вчителя зобов'язана здобути середню освіту.
2. Пройти сертифіковану або дипломовану підготовку, яка засвідчує, що педагогічний працівник може працювати в інклюзивному середовищі, пройшовши при цьому практичну підготовку.
3. У разі потреби здобути додаткові вміння до професійної діяльності, визначені в роботі з особливими дітьми (наприклад, американська мова жестів, обмін зображеннями, шрифт Брайля);
4. Пройти підготовку і отримати сертифікат щодо можливості надання першої медичної допомоги.

Вчений та дослідник Г. Томас (*Thomas G.*) виділяв дві категорії осіб, що можуть працювати з дітьми з особливими освітніми потребами: спеціальний персонал та батьки, які можуть працюють у ролі асистента зі своїми дітьми [13]. Зазначимо, що у закордонній практиці з дітьми з особливими потребами можуть працювати члени родини або волонтери.

Аналізуючи канадські наукові джерела, можемо стверджувати, що асистенти разом з вчителями корегують навчальну програму й допомагають учням набувати вмінь та знань, які їм будуть необхідні для повноцінного життя в класі, в школі та в суспільстві. Під час прийняття рішень щодо навчальної програми вчителі враховують інформацію, яку отримують від інших спеціалістів, батьків та шкільних асистентів. Інші шкільні спеціалісти (психологи, логопеди, фізіотерапевти та ін.) надають вчителям спеціалізовані звіти та пропозиції щодо врахування індивідуальних особливостей кожного учня. Цю інформацію вчителі використовують під час складання та впровадження навчальних програм.

У багатьох закладах Канади асистенти працюють з учнями, яким протягом усього дня потрібна спеціальна медична допомога та догляд за станом здоров'я. Учителі розробляють детальний план і вказують, які дії потрібно виконувати постійно і що робити в надзвичайних ситуаціях, а також, хто відповідальний за виконання цих дій. Згоду про надання будь-якої медичної допомоги учню можна отримати не тільки від батьків, а й від медичних працівників [5, с. 435].

Наше вивчення показало, що на початку навчання дитини в школі корекційно-розвивальну роботу надають додатково спеціальні педагогічні працівники. В залежності від якості проведеної роботи змінюється подальше інтегрування та соціалізація дитини у класі, школі та в житті загалом. Відносно орієнтовних дій вона полягає в демонстрації та поясненні кінцевого результату навчання та практичних дій, а також умов роботи (використання роздаткових матеріалів, наочних посібників та ін.).

Важливою характеристикою у роботі асистента вчителя є його підготовка до виконання професійних обов'язків. У процесі своєї діяльності асистенти мають набути таких компонентів:

- комунікувати та ефективно взаємодіяти з дітьми, які мають певні освітні потреби (наприклад, розлад спектра аутизму, синдром Дауна, церебральний параліч);
- безпосередньо володіти базовими комп'ютерними програмами, а також сучасними технологіями навчання та виховання;
- оперувати стратегіями управління поведінкою дитини з особливими потребами;
- мати здібності до вирішення конфліктних ситуацій;
- мати організаторські вміння як позитивного члена шкільної спільноти;

- помічати проблеми та шукати шляхи їх вирішення;
- уміння приймати ефективні рішення.

Ми погоджуємось з думкою багатьох науковців, що важливою рисою особистості асистента вчителя є здатність до ефективної комунікації. У роботі з дитиною асистент має проявити терпіння, увагу, спокій. Ще одна його якість — гнучкість і адаптивність, здатність виступати одночасно в декількох ролях: як серед дорослих (батьків і фахівців школи), так і серед дітей (учнів). Адже йому доводиться виконувати різні соціальні ролі — друг-наставник для підопічного, дорослий друг і помічник підопічного в дитячому колективі, член команди фахівців супроводу дитини, консультант для батьків дитини.

Натомість учитель може запропонувати асистенту вчителя провести підбір навчальних завдань, які учень міг би виконати (але остаточне рішення про використання цих завдань прийматиме вчитель); перевіряти вправи та тести на множинний вибір, інші види вправ і запитань, де учень повинен дати єдину відповідь; зробити ксерокопії роздавальних матеріалів, виготовити унаочнення чи інші матеріали під керівництвом учителя.

Так чи інакше, асистент вчителя і вчитель, по суті, стають однією командою, у якій експертом із навчання дитини з особливими освітніми потребами може бути як учитель, так і асистент (у цьому випадку вчитель дотримується рекомендацій асистента учителя під час проведення уроку). Але при будь-якому варіанті розподілу ролей необхідно пам'ятати, що вчитель відіграє провідну роль у свідомості учня [8, с. 2].

Варто зазначити, що для координації та підтримки професіоналів асистентів вчителів у Канаді створюють асоціації, а саме:

- Асоціація педагогічних працівників, що навчаються за кордоном, яка забезпечує додаткову інформацію про альтернативне працевлаштування для несертифікованих викладачів і запрошує тих, хто живе в регіоні Отава-Карлетон. [4].

- Рада з питань освітньої підтримки персоналу (ESSSC). Це консультативна група, яка має на меті рекомендувати, надавати інформацію та направляти у питаннях, пов'язаних з обслуговуючим персоналом. Будь-який член освітнього персоналу може бути присутнім на засіданні Ради ESS в якості гостя, зокрема асистенти вчителів [3].

- Асоціація освітніх помічників округу Халтон (HDEAA), яка на даний момент є базою для Коаліції асистентів освіти в Онтаріо (CEAO) [6].

- Асоціація вихователів (AECEO). Кожен може приєднатися до AECEO як асоційований член. Однією з переваг приєднання до цієї організації є професійна сертифікація, адвокація можливість відвідувати семінари та конференції у провінції Онтаріо [1].

Вважаємо за доцільне додати, що асоціації вчителів відіграють важливу роль у створенні інклюзивного середовища. Адже вчителі мають змогу розробляти різні методичні рекомендації, посібники, які акумулюють найбільш актуальні проблеми, з якими стикаються молоді фахівці. Так, у посібнику «Вчителі і асистенти вчителів: роль і відповідальність» (Асоціація вчителів провінції Альберта) систематизовано інструктивний матеріал, що чітко визначає функціональні обов'язки асистентів і вчителів та їхню взаємодію у наданні освітніх послуг учням з особливими потребами. Запропоновано роз'яснення щодо встановлених правил поведінки у взаємовідносинах між асистентами та вчителями, учнями, батьками та колегами. В окремих додатках подано витяги із закону «Про школу», регулятивні документи Асоціації щодо діяльності вчителів і асистентів. У посібнику передбачено кілька проблемних ситуацій та показано можливі варіанти їхнього вирішення [12, с. 1].

Отже, аналіз означеної проблеми дає підстави для висновків, посаду асистента вчителя може обіймати особа, яка має педагогічну освіту та пройшла курсову перепідготовку для роботи в умовах інклюзивного середовища. Основні завдання асистента вчителя закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням полягають в адаптації змісту та методів навчання до можливостей і потреб дитини з особливими освітніми потребами та застосування під час уроків системи корекційних заходів, спрямованих на опанування навчального матеріалу. Асистент вчителя в загальноосвітньому просторі Канади має допомагати учням з особливими освітніми потребами набувати знань, умінь та навичок, необхідних для повноцінного життя в класі, школі, суспільстві. З метою підтримки вчителів організовано об'єднані асоціації педагогів, членами яких є асистенти вчителів.

References

1. Association of Early Childhood Educators Ontario (AECEO) Submission to the Standing Committee on Finance and Economic Affairs regarding Bill 148: Fair Workplaces, Better Jobs Act, 2017 [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://www.childcarecanada.org/documents/research-policy-practice/17/07/association-early-childhood-educators-ontario-aeceo-submiss>
2. Collins J., Simco N. The emergence of the Teaching Assistant as reflective practitioner: a well-established norm, a new reality or a future aspiration. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003658.doc>
3. Educational Staff Support Council. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://www.csscni.org.uk/about-us/cssc-staff>

4. Education Teacher Assistant. What Can I Do with an Educational Assistant Certificate? [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://www.onip.ca/educational-assistant/>
5. Giangreco M.F., Doyle M.B. Teacher assistants in inclusive schools / M. F. Giangreco, Doyle M. B. // The SAGE handbook of special education,- 2007, – P. 429-439.
6. Halton District Educational Assistants Association. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://www.hdeaa.com/>
7. Morgan J. & Ashbaker, B. Y. (2001). A teacher's guide to working with paraeducators and other classroom aides. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.
8. Siegel L., Ladyman S. Review of Special Education in British Columbia. – [Електронний ресурс] : [FEAT of British Columbia]. – Режим доступу: www.featbc.org/downloads/review.pdf
9. Teacher Collaboration. [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <https://teachers.net/>
10. Teacher Assistant Guidelines. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.srsrb.ca/wp-content/uploads/2010/10/teacher-assistant-guidelines.pdf>
11. Teaching Profession Act. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.qp.alberta.ca/documents/Acts/T02.pdf>
12. The Alberta Teachers Association. The State of Inclusion in Alberta Schools. – [Електронний ресурс] : <https://www.teachers.ab.ca/SiteCollectionDocuments/ATA/Publications/Research/COOR-101-5%20The%20State%20of%20Inclusion%20in%20Alberta%20Schools.pdf>
13. Thomas G. Effective Classroom Teamwork: Support or Intrusion. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.taylorfrancis.com/books/9780203038147>
14. Thompson D. Teachers and teacher assistants : building effective relationships. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://opus.uleth.ca/bitstream/handle/10133/840/Thompson_Dawn_M.pdf

Turko B.

ORCID 0000-0001-6125-1098

Ph.D. Student,

Ivan Franko Lviv National University

(Lviv, Ukraine) E-mail: panchukbohdana@ukr.net

TEACHER ASSISTANT IN CANADA'S GENERAL INCLUSIVE SPACE

The purpose of the article is to highlight the role and features of the teaching assistant profession in Canada's comprehensive inclusive space.

*The **scientific novelty** of the obtained results is that, based on the study of Canadian scientific sources and researches, the peculiarities of the teaching assistant's profession are analyzed, the basic qualification requirements for the work and competence that the teacher's assistant must have in the process of working with children with special needs are identified. Associations of teacher assistants have been identified, which play a significant role in the implementation of an inclusive environment in schools. Teacher associations play an important role in creating an inclusive environment. As teachers are able to develop a variety of guidelines, guides that accumulate the most pressing problems young professionals face.*

*The **methodological basis** of the article is the provisions that reveal conceptual approaches to the issues under study. In order to determine the methodology of the research on the basis of the materials of scientific and methodological information, the analysis of principles, approaches and methods of studying the problem (analysis, synthesis, comparison, comparison) was carried out.*

***Conclusions.** Research on the role of Teacher Assistant in Canada is essential for the content of modern inclusive education, which develops through humanization and democratization, socialization introduces the principles of person-centered learning, individual approach and upbringing of future children, and the involvement of children with special educational needs. The Assistant Teacher in Canada's General Education Area should assist students with special educational needs to acquire the knowledge, skills and competences necessary for a meaningful life in the classroom, school, and community. An important feature of the teacher's assistant personality is the ability to communicate effectively. When working with a child, the assistant should be patient, alert, calm. Another of its qualities is flexibility and adaptability, the ability to act in several roles at once, both among adults and children.*

***Keywords:** teacher's assistant, inclusive environment, children with special educational needs, paraprofessional, pedagogical support.*

Стаття надійшла до редакції: 30.09.2019

Рецензент: **Н. Мачинська** – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка